

Taneční Drogy

Epidemiologie

Petr Novák
Roman Gabrhelík

VÝUKOVÝ TEXT

**Publikace vznikla a byla vydána pod odbornou
záštitou a koordinací:**

Centra adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze

Díky finanční podpoře:

**projektu Příprava a rozvoj denního magisterského studia oboru adiktologie
CZ.2.17/3.1.00/31430**

**Evropský sociální fond
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti**

**Tento projekt je financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České
republiky a rozpočtem hlavního města Praha.**

Výukový text

Taneční drogy - Epidemiologie

Autoři: Petr Novák, Roman Gabrhelík

Centrum adiktologie

Obsah

Epidemiologie tanečních drog	3
Epidemiologie v české populaci.....	4
Užívání v obecné populaci	4
Užívání v prostředí taneční zábavy	7
Epidemiologie v Evropě a ve světě	9
Prevalence a vzorce užívání.....	10
Souhrn	14
Použitá Literatura	15

Epidemiologie tanečních drog

V drogové epidemiologii a v adiktologické praxi se za účelem měření frekvence výskytu určité nemoci používá standardních epidemiologických indikátorů. Těmi jsou především prevalence, incidence a kumulativní incidence (tzn. rizika). Incidence, zjednodušeně výskyt, je v medicíně počet výskytu nově vzniklých onemocnění v dané populaci za určitý časový úsek (nejčastěji se uvádí za jeden rok). Prevalence popisuje daný stav onemocnění v určitý čas. Udává frekvenci nebo počet osob v populaci, kteří splňují klinická kritéria onemocnění. Je vztažena k určitému momentu. V adiktologii nejčastěji uváděná epidemiologická prevalenční data jsou celoživotní prevalence (kolik lidí v průběhu svého života užilo alespoň jedenkrát danou návykovou látku), roční prevalence (užití v posledním roce) a třicetidenní prevalence (užití za poslední měsíc). Zatímco prevalence a incidence jsou používány pro měření frekvence řady stavů, použitelnost kumulativní incidence je vzhledem ke skrytému charakteru užívání drog a jeho obvykle krátkému průběhu velmi omezeno (Zábranský, 2003).

Termínem taneční drogy je v odborné veřejnosti myšlena skupina syntetických látek, které jsou vázány svým kontextem užívání na taneční akce s elektronickou reprodukovanou hudbou. Jejich hlavním zástupcem je extáze neboli MDMA a látky jí podobné (Kalina et al., 2008). Většina výzkumů a výročních zpráv (např. UNOCD, 2009, EMCDDA, 2009, Mravčík et al., 2009, Kubů et al., 2006 a jiné), kde jsou prezentovány epidemiologická data o užívání

nelegálních návykových látek užívá pro velice širokou skupinu syntetických drog (MDMA, MDEA, MDA, MBDB, 4-MTA, PMA, MMAI a mnoho dalších) souhrnné označení extáze.

Epidemiologie v české populaci

V roce 2008 byly v České republice provedeny u populace starší 15 let dva průzkumy, které byly zaměřeny na užívání návykových látek v české populaci: Celopopulační studie užívání psychotropních látek (předběžné výsledky in Mravčík et al., 2009) a Evropské výběrové šetření o zdraví (předběžné výsledky in Mravčík et al., 2009) . Mezi oběma studii jsou výrazné rozdíly v použité metodologii i zjištěných prevalencích. V 2008 roce byla dále publikovaná Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách – ESPAD 07. Z této zprávy z mezinárodní školní studie vyplývá, že Česká republika patří v Evropě mezi země s nejvyšší prevalencí užívání většiny sledovaných návykových látek s výjimkou drog ze skupiny těkavých látek (Csémy et al., 2008).

Užívání v obecné populaci

Cílem celopopulační studie zaměřené na užívání nelegálních návykových látek je především zmapování aktuální situace a trendů v užívání a srovnání s daty z předešlých studií. Dle celopopulační studie psychotropních látek z roku 2008 vyplývá, že extázi alespoň jedenkrát v životě vyzkoušel každý desátý Čech. Pomocí Evropského modelového dotazníku (European model Questionnaire, EMQ) byly zjišťovány frekvence užívání nelegálních drog ve třech významných epidemiologických indikátorech (celoživotní prevalence užívání nelegální návykové látky, roční prevalence a prevalence třicetidenní – viz tabulka).

	Celý život (%)			12 měsíců (%)			30 dní (%)		
	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem
Extáze	11,9	7,3	9,6	4,8	2,6	3,6	1,5	0,9	1,2

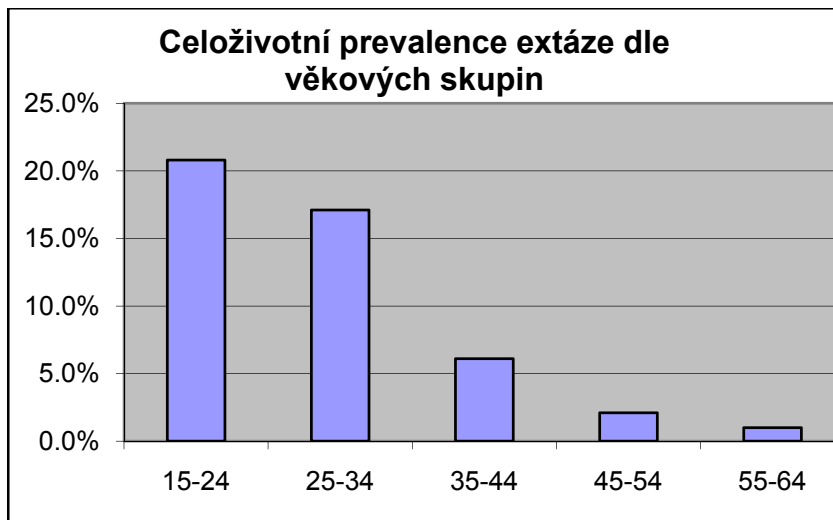
Prevalence užití extáze v populaci 15 – 64 v % (Mravčík et al., 2009).

Ústavem zdravotnických informací a statistiky provedl v rámci české části Evropského výběrového šetření o zdraví (European Health Interview Survey, EHIS) obdobný sběr dat o užívání nelegálních návykových látek. Studie byla mezinárodně koordinována Eurosatem a snažila se navázat na předešlá šetření. Výsledky EHIS přinesly u všech sledovaných drog, včetně extáze, podstatně nižší prevalence než tomu je u výše uvedené Celopopulační studie užívání psychotropních látek. Podle tohoto výzkumu vyzkoušelo extázi jen 2% populace. (Mravčík et al., 2009).

	Celý život (%)			12 měsíců (%)			30 dní (%)		
	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem
Extáze	2,9	1,3	2,1	0,9	0,6	0,7	0,3	0,3	0,3

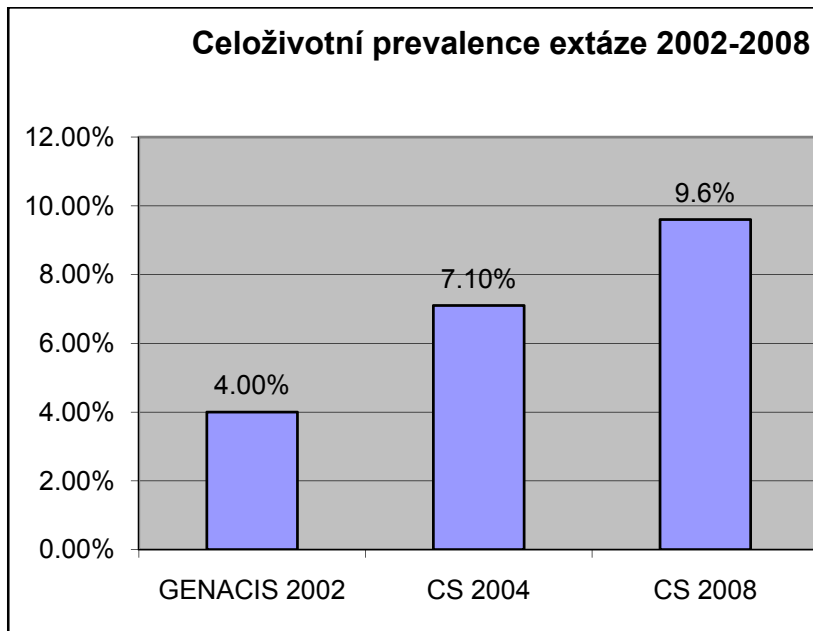
Prevalence užití extáze v populaci od 15 let v % (ÚZIS, 2009 in Mravčík et al., 2009).

Nejčastěji užívání nelegálních drog, s výjimkou kokainu, pervitinu a heroinu, můžeme pozorovat v nejmladší věkové kategorii od 15 do 24 let. S rostoucím věkem podíl osob, které vyzkoušely nelegální návykovou látku, klesá. Ve věkové skupině do 24 let má zkušenost s extází téměř 21% respondentů.

Celoživotní prevalence extáze dle věkových skupin (Mravčík et al., 2009).

Na výsledcích dosavadních studií (např. PCP, 2002, ÚZIS, 2006) je patrné, že podíl osob, které mají zkušenost s nelegálními návykovými látkami, v české populaci neustále roste. Největší nárůst se týká konopných drog, ale obdobný trend je možné identifikovat i u tzv. tanečních drog včetně extáze. Zatímco v letech 2002 a 2004 uvedla alespoň jednu zkušenost s konopnými drogami pětina dospělých respondentů, v roce 2008 to byla již třetina. Mezi lety 2002 a 2008 se zároveň zdvojnásobila celoživotní prevalence užití extáze (Mravčík et al., 2009).

Celoživotní prevalence extáze v dospělé populaci (Mravčík et al., 2009).

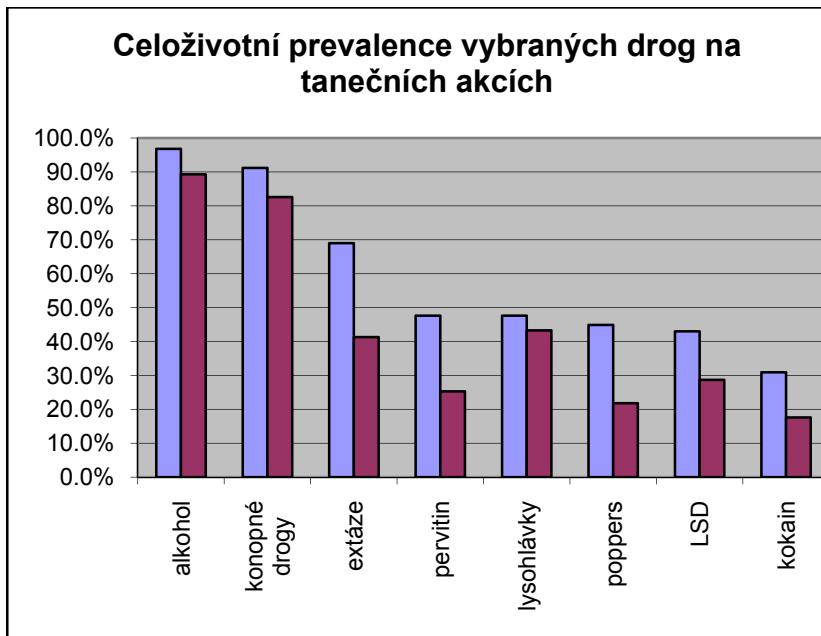
Uživatelé extáze a jí podobných drog tvoří v klientele zařízení pro problémové uživatele návykových látek a závislé pouze zlomkový podíl, nejedná-li se však o kombinované užívání. Velmi často se můžeme setkat s užíváním extáze současně s pervitinem, který v tomto případě představuje hlavní problémovou drogu, pro kterou je indikována léčba. Hlavním důvodem vyhledání lékařské péče v souvislosti s užíváním extáze jsou somatické komplikace, respektive nežádoucí účinky na organismus uživatele (Minařík & Páleníček, 2003).

Užívání v prostředí taneční zábavy

Termínem taneční drogy je v odborné veřejnosti myšlena skupina syntetických látek, které jsou svým kontextem užívání vázány

především na taneční akce s elektronickou reprodukovanou hudbou. Užíváním drog v prostředí těchto tanečních akcí se v českém kontextu zabývaly tyto hlavní výzkumné dotazníkové studie s příznivci elektronické hudby: Tanec a drogy 2000 a 2003 (Kubů et al., 2006), Tanec a drogy 2007 (Škařupová, 2007) a Safer Party Tour 2008 (MNS, 2008).

V rámci evaluace projektu Safer Party Tour 2008 realizovaném na 8 hudebních festivalech, který byl zaměřen na prevenci užívání návykových látek, proběhlo mezi klienty poskytovaných služeb dotazníkové šetření. Dotazník vyplnilo 363 osob jejichž průměrný věk byl u mužů 23,1 let u mužů a 21,4 let u žen. Naprostá většina (93 %) výběrového souboru studovala nebo byla zaměstnána. Nejčastěji užívanými návykovými látkami byl alkohol a konopné drogy, následovala extáze a lysohlávky. U alkoholu a konopných drog také respondenti nejčastěji uváděli, že je na festivalové akci užili nebo mají jejich užití v plánu. V případě alkoholu a extáze byl dokonce podíl těchto osob vyšší než podíl respondentů, kteří drogu užili v uplynulých 30 dnech. Dále bylo mezi klienty Safer Party Tour 2008 zjišťován také výskyt zdravotních obtíží v souvislosti s účastí na taneční párty a případným užíváním návykových látek. Téměř 80% respondentů výzkumu uvedlo, že se někdy na festivalu či párty potýkalo se zdravotním problémem. Nejčastějšími uváděnými zdravotními problémy byly nevolnost, zvracení, bolest hlavy, dehydratace, přehřátí, neopodstatněná únava nebo dezorientace. Nadměrná konzumace alkoholu nebo jiných návykových látek byla uváděna jako nejčastější příčina. Odborná zdravotnická pomoc však byla vyhledána jen 4,3 % respondentů (Mravčík et al., 2009).

Celoživotní prevalence vybraných drog u klientů Safer Party Tour 2008 a respondentů studie Tanec a drogy 2007 (Škařupová, 2007, Mravčík et al., 2009)

Epidemiologie v Evropě a ve světě

Extáze (MDMA) a jí podobné syntetické látky označované jako taneční drogy, jejichž užívání se stále šíří Evropou, USA, ale i Asií a Jižní Amerikou jsou užívány výhradně rekreačně. Zdravotní a sociální problémy s jejich užíváním jsou spojeny především s nežádoucími účinky, polyvalentním užíváním s jinými drogami a černým trhem.

Prevalence a vzorce užívání

Podle odhadů EMCDDA (2009) vyzkoušelo extázi asi 10 milionů dospělých Evropanů a přibližně 2,5 milionu ji užilo v posledním roce. Existuje obecná souvislost mezi užíváním syntetických drog, zvláště extáze, a nočními kluby a tanečními akcemi. Tímto se dá snadno vysvětlit vyšší úroveň prevalence užití extáze v populaci mladých lidí, především v určitých specifických subkulturách a prostředích. Některé členské státy Evropské unie (především Česká republika, Estonsko nebo Velká Británie) hlásí poměrně vysokou míru užívání extáze v běžné populaci. Jako u většiny drog je i u ilegálních syntetických návykových látek uváděna výrazně vyšší míra užívání v mužské populaci než je tomu u žen.

Mezi jednotlivými zeměmi v Evropské unii však existují výrazné rozdíly, přičemž poslední průzkumy naznačují, že drogu někdy vyzkoušelo 0,3 až 7,5 % všech dospělých (15–64 let), a většina zemí odhaduje celoživotní prevalenci na 1–5 %. Užití drogy v posledním roce se v Evropě pohybuje od 0,1 % do 3,5 %. Užívání extáze je výrazně častější v populaci ve věku od 15 – 34 let. V této populaci mladých dospělých se odhady celoživotní prevalence pohybovaly na národní úrovni od 0,6 % do 14,6 %, přičemž 0,2 až 7,7 % z této věkové skupiny uvádělo užití drogy v posledním roce. Odhaduje se, že extázi někdy vyzkoušelo 7,5 milionu mladých Evropanů (5,6 %), přičemž asi 2 miliony (1,6 %) ji užilo v posledním roce. Dle odborných odhadů lze předpokládat, že prevalence užívání je stále vyšší, omezíme-li pozornost na mladší věkové skupiny. Ve věkové skupině 15–24 let se celoživotní prevalence pohybuje od 0,4 do 18,7 %, ačkoli převážná většina zemí Evropské unie uvádí odhady v rozmezí 2,1–6,8 %. Užití extáze v posledním roce se u této populace odhaduje v rozmezí 1,0–3,9 %, existuje však značný rozdíl mezi nejnižším národním odhadem 0,3 % a nejvyšším 12 %. V populaci 15-16letých studentů se celoživotní prevalence užití extáze pohybuje ve většině z 28 zemí sledovaných v roce 2007 v rozmezí 1 - 5 %. Vyšší prevalence je hlášena pouze ze čtyř zemí

(Bulharsko, Estonsko, Slovensko - všechny 6 % a Lotyšsko 7 %). Počet uživatelů extáze jako primární drogy, kteří v roce 2007 nastoupili léčbu, zůstává nevýznamný. Většina zemí uvádí méně než 1% uživatelů extáze, kteří v souvislosti s jejím užíváním byli nuceni nastoupit léčbu, ačkoli z některých zemí jsou hlášeny i čísla vyšší. Důvodem k nastoupení léčby je velmi často souběžné užívání dalších látek, včetně konopí, kokainu, opioidů, alkoholu a amfetaminů (EMCDDA, 2009).

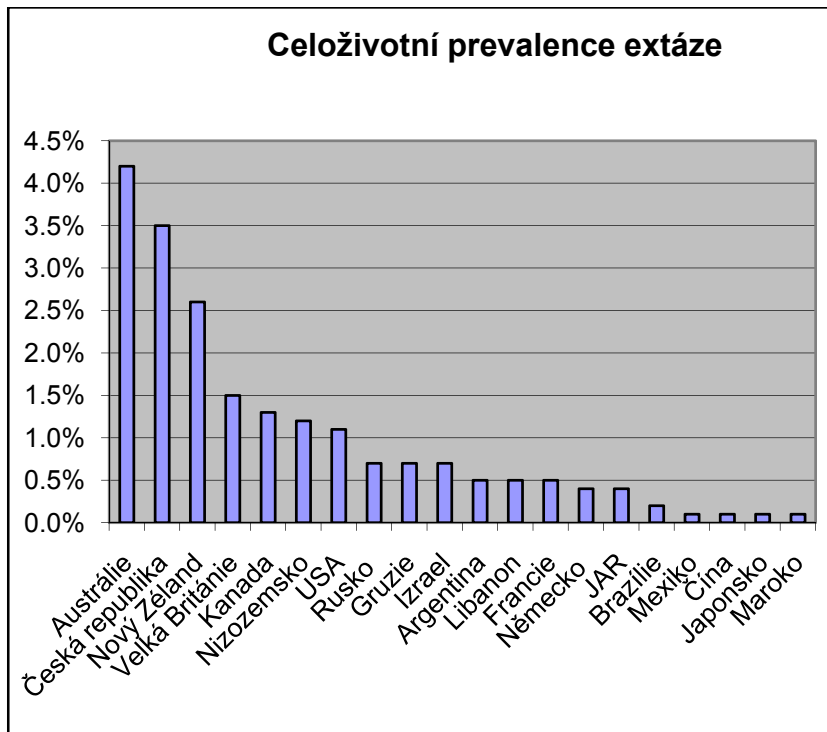
Prevalence užívání extáze		
Věková skupina	Celoživotní	V posledním roce
15 - 64 let		
Odhad počtu uživatelů v Evropě	10 milionů	2,5 milionu
Evropský průměr	3,1%	0,8%
Rozpětí	0,3 - 7,5%	0,1 - 3,5%
Země s nejnižší prevalencí	Rumunsko (0,3%) Řecko (0,4%) Malta (0,7%) Litva (1,0%)	Rumunsko (0,1%) Řecko, Malta (0,2%) Polsko (0,3%)
Země s nejvyšší prevalencí	Velká Británie (7,5%) Česká republika	Česká republika (3,5%) Estonsko (1,7%)

	(7,1%) Irsko (5,4%) Lotyšsko (4,7%)	Slovensko (1,6%) VB, Lotyšsko (1,5%)
15 – 34 let		
Odhad počtu uživatelů v Evropě	7,5 milionu	2 miliony
Evropský průměr	5,6%	1,6%
Rozpětí	0,6 - 14,6%	0,2 – 7,7%
Země s nejnižší prevalencí	Řecko, Rumunsko (0,6%) Malta (1,4%) Polsko, Litva (2,1%)	Rumunsko (0,2%) Řecko (0,4%) Polsko (0,7%) Itálie, Litva, Portugalsko (0,9%)
Země s nejvyšší prevalencí	Česká republika (14,6%) Velká Británie (12,7%) Irsko (9,0%) Lotyšsko (8,5%)	Česká republika (7,7%) Estonsko (3,7%) Velká Británie (3,1%) Lotyšsko, Slovensko, Nizozemsko (2,7%)

Evropské odhady prevalence užívání extáze (EMCDDA, 2009).

Užívání extáze je dle UNODC (2009) fenoménem, který je možné pozorovat na všech kontinentech. Seriózní epidemiologické data jsou však přístupná jen z některých zemí a z určitých regionů (například určité části Afriky) epidemiologické data o užívání extáze nejsou vůbec k dispozici. Na Americkém kontinentu se celoživotní prevalence v dospělé populaci pohybuje mezi 0,1% a 1,3% (např. Kanada 1,3%, USA 1,1%, Mexiko 0,1%, Argentina 0,5%, Brazílie 0,2%, Bolívie 0,1%). V Asii je celoživotní prevalence v dospělé populaci v rozmezí 0,1% - 2,4% (např. Rusko 0,7%, Gruzie 0,7% - 2,4%, Izrael 0,7%, Libanon 0,5%, Čína 0,1%, Japonsko 0,1%). Z velkého počtu zemí, v regionech střední Asie a Blízkého východu, nemáme žádná o prevalenci užívání extáze žádná validní data. Z Afriky jsou u této látky o celoživotní prevalenci v dospělé populaci dostupné údaje jen z Maroka 0,1%, Namibie 0,1%, Zambie 0,3%, Kamerunu 0,1% a Jihoafrické republiky 0,4%. Nejvyšší prevalence užívání extáze nacházíme v Oceánii. Celoživotní prevalence u dospělé populace dosahuje v Austrálii 4,2% a 2,6% na Novém Zélandu.

Celoživotní prevalence užití extáze v dospělé populaci u vybraných zemí (UNOCD, 2009).

Souhrn

Užívání extáze a jí podobných syntetických drog se v Evropě, USA, ale i v Asii a Jižní Americe má vzestupnou tendenci. Její užívání se však

z naprosté většiny omezuje pouze na rekreační užívání v rámci tzv. taneční zábavy. Zdravotní a sociální problémy s jejich užíváním jsou spojeny především s nežádoucími účinky. Podle odhadů EMCDDA (2009) vyzkoušelo extázi asi 10 milionů dospělých Evropanů a přibližně 2,5 milionu ji užilo v posledním roce. Nejedná-li se o kombinované užívání, tvoří uživatelé tanečních drog v klientele zařízení pro problémové uživatele návykových látek a závislé pouze nepatrný podíl. Celoživotní prevalence užití extáze se v České republice pohybuje mezi 2,1 – 9,6 %, tyto údaje se u jednotlivých výzkumů různí (Mravčík et al., 2009). Na výsledcích dosavadních studií (např. PCP, 2002, ÚZIS, 2006) je patrné, že podíl osob, které mají zkušenost s nelegálními návykovými látkami, v české populaci neustále roste. Mezi lety 2002 a 2008 se u nás celoživotní prevalence jejího užití zdvojnásobila (Mravčík et al., 2009).

Použitá Literatura

Csémy, L., Chomynová, P. and Sadílek, P. (2008) ESPAD 07: Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách, Česká republika 2007. Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007. Praha: Úřad vlády České republiky.

EMCDDA (2009). Annual report 2009: the state of the drugs problem in Europe, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon.

Kubů, P., Škařupová, K. & Csémy, L. (2006) Tanec a drogy 2000 a 2003. Výsledky dotazníkové studie s příznivci elektronické taneční hudby v České republice. Praha: Úřad vlády České republiky.

Minařík, J. & Páleníček, T. (2003). MDMA a jiné drogy „technoscény“. In Kalina, K. et al. Drogy a drogové závislosti – mezioborový přístup. Praha: NMS/ Úřad vlády České republiky.

Mravčík, V., Pešek, R., Škařupová, K., Orlíková, B., Škrdlantová, E., Šťastná, L., Kiššová, L., Běláčková, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2009). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008 [Annual Report on Drug Situation 2008 – Czech Republic]. Praha: Úřad vlády České republiky.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2008) Evaluace projektu Safer Party Tour 2008. In Mravčík, V., Pešek, R., Škařupová, K., Orlíková, B., Škrdlantová, E., Šťastná, L., Kiššová, L., Běláčková, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2009). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008 [Annual Report on Drug Situation 2008 – Czech Republic]. Praha: Úřad vlády České republiky.

Národní protidrogová centrála (2009) Výroční zpráva za rok 2008. Praha: Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR.

Psychiatrické centrum Praha (2002) GENACIS (Gender and Alcohol Comparative International Study). In Mravčík, V., Pešek, R., Škařupová, K., Orliková, B., Škrdlantová, E., Šťastná, L., Kiššová, L., Běláčková, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2009). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008 [Annual Report on Drug Situation 2008 – Czech Republic]. Praha: Úřad vlády České republiky.

Škařupová, K. (2007) Dotazníková studie Tanec a drogy 2007 - předběžné výsledky. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky.

Šilhanová, Z., Černý, J. & Jandová, V. (2010). Kvalitativní testy extáze jako součást intervencí na tanečních parties (evaluace léto 2009). In Šucha, M. (Ed.) Sborník abstrakt z XVI. Celostátní konference Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP a 49. celostátní konference AT sekce Psychiatrické společnosti ČLS JEP. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN UK v Praze.

UNODC (2009). World Drug Report. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

Ústav zdravotnických informací a statistiky (2006). Výběrové šetření o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel České republiky zaměřené na zneužívání drog. Praha: ÚZIS ČR.

Ústav zdravotnických informací a statistiky (2009). Evropské výběrové šetření o zdravotním stavu. In Mravčík, V., Pešek, R.,

Škařupová, K., Orlíková, B., Škrdlantová, E., Šťastná, L., Kiššová, L., Běláčková, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2009). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008 [Annual Report on Drug Situation 2008 – Czech Republic]. Praha: Úřad vlády České republiky.

Zábranský, T. (2003). Drogová epidemiologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.